

Самоосвіта як складова підвищення інтегральної компетентності депутатів місцевих рад

Вікторія Лола, Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Стаття присвячена визначенню ролі самоосвіти у контексті підвищення інтегральної компетентності депутатів місцевих рад.

Обґрунтовано, що у результаті реформи місцевого самоврядування в Україні відбувається розширення повноважень депутатів місцевих рад. Це вимагає підвищеної уваги до кваліфікації вже діючих депутатів місцевих рад, та підготовки до депутатської діяльності найбільш активних членів територіальної громади та підтверджує актуальність питання самоосвіти депутатів у контексті підвищення їх інтегральних компетентностей.

Мета статті – визначити і обґрунтувати проблеми та перспективи самоосвіти як інструменту розвитку інтегральної компетентності депутатів місцевих рад.

У статті з'ясовано зміст і сутність поняття «самоосвіта». Визначено мету самоосвіти як засобу формування інтегральної компетентності депутатів місцевих рад. Специфіка депутатської діяльності обумовлює те, що цілі та зміст самоосвіти депутатів місцевих рад визначається їх індивідуальними потребами та особистим та професійним досвідом, специфікою розвитку тієї чи іншої території, об'ємом та спеціалізацією депутатських повноважень. Проаналізовано основні форми самоосвіти депутатів місцевих рад. Серед них виокремлено традиційні та інноваційні. Розкрито їх сутність та зміст. Зроблено наголос на впровадженні інноваційних підходів до самоосвіти депутатів рад, зокрема, застосуванні цифрових технологій під час здійснення самоосвіти та необхідності розвитку цифрових компетентностей. Розглянуто можливості та значення SMART-освіти, розкрито її основні переваги у контексті самоосвіти депутатів місцевих рад.

Зроблено висновок, що систематична самоосвіта є важливим і ефективним інструментом формування інтегральної компетентності депутатів місцевих рад. Визначено основні її характеристики. Наголошено на необхідності більш широкого впровадження інноваційних підходів до самоосвітньої діяльності депутатського корпусу.

Ключові слова: *міське самоврядування, самоосвіта, депутати місцевих рад, інтегральна компетентність депутатів місцевих рад, підвищення кваліфікації, SMART-освіта, цифрові компетентності депутатів місцевих рад*

Self-education as a component of increasing the integral competence of members of local councils

Victoria Lola, Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

The article is devoted to defining the role of self-education in the context of increasing the integral competence of local council deputies.

It is substantiated that as a result of the reform of local self-government in Ukraine the powers of deputies of local councils are expanding. This requires increased attention to the qualifications of existing deputies of local councils, and preparation for parliamentary activities of the most active members of the territorial community and confirms the relevance of the issue of self-education of deputies in the context of improving their integrated competencies.

The purpose of the article is to identify and substantiate the problems and prospects of self-education as a tool for the development of integrated competence of local council deputies.

The article clarifies the meaning and essence of the concept of "self-education". The purpose of self-education as a means of forming the integral competence of deputies of local councils is determined. The specifics of deputy activity determine that the goals and content of self-education of local council deputies are determined by their individual needs and personal and professional experience, the specifics of the development of a territory, the scope and specialization of deputy powers.

The main forms of self-education of deputies of local councils are analyzed. Among them are traditional and innovative. Their essence and content are revealed. Emphasis is placed on the introduction of innovative approaches to self-education of council deputies, in particular, the use of digital technologies in the implementation of self-education and the need to develop digital competencies. Possibilities and significance of SMART-education are considered, its main advantages in the context of self-education of deputies of local councils are revealed.

It is concluded that systematic self-education is an important and effective tool for the formation of integrated competence of local council deputies. Its main characteristics are determined. The need for wider introduction of innovative approaches to self-educational activity of the deputy corps was emphasized.

Keywords: *Local Government, self-education, deputies of local councils, integral competence of deputies of local councils, advanced training, SMART-education, digital competences of deputies of local councils*

Самообразование как составляющая повышения интегральной компетентности депутатов местных советов

Виктория Лола, Днепропетровский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

Статья посвящена определению роли самообразования в контексте повышения интегральной компетентности депутатов местных советов.

Обосновано, что в результате реформы местного самоуправления в Украине происходит расширение полномочий депутатов местных советов. Это требует повышенного внимания к квалификации уже действующих депутатов местных советов, и подготовки к депутатской деятельности наиболее активных членов территориальной общины и подтверждает актуальность вопроса самообразования депутатов в контексте повышения их интегральных компетенций.

Цель статьи - определить и обосновать проблемы и перспективы самообразования как инструмента развития интегральной компетентности депутатов местных советов.

В статье выяснено содержание и сущность понятия «самообразование». Определены цели самообразования как средства формирования интегральной компетентности депутатов местных советов. Специфика депутатской деятельности обуславливает то, что цели и содержание самообразования депутатов местных советов определяется их индивидуальными потребностями и личным и профессиональным опытом, спецификой развития той или иной территории, объемом и специализации депутатских полномочий. Проанализированы основные формы самообразования депутатов местных советов. Среди них выделены традиционные и инновационные.

Раскрыта их сущность и содержание. Сделан упор на внедрении инновационных подходов к самообразованию депутатов советов, в частности, применении цифровых технологий при осуществлении самообразования и необходимости развития цифровых компетенций. Рассмотрены возможности и значение SMART-образования, раскрыто его основные преимущества в контексте самообразования депутатов местных советов.

Сделан вывод, что систематическая самообразование является важным и эффективным инструментом формирования интегральной компетентности депутатов местных советов. Определены основные ее характеристики. Отмечена необходимость более широкого внедрения инновационных подходов к самообразовательной деятельности депутатского корпуса.

Ключевые слова: *местное самоуправление, самообразование, депутаты местных советов, интегральная компетентность депутатов местных советов, повышение квалификации, SMART-образование, цифровые компетентности депутатов местных советов*

Вступ.

Зміни у сфері місцевого самоврядування, які відбуваються протягом останніх років не лише в Україні, а й в країнах Європи, привели до розширення повноважень депутатів місцевих рад, як на локальному, так і на регіональному рівнях. Таке зростання функціонального навантаження стало наслідком децентралізації, укрупнення місцевого самоврядування, посилення вимог до надання якісних публічних послуг, розширення участі приватного сектору в публічному управлінні, а також наявність широких дискреційних повноважень депутатів, зокрема у сфері приватизації, державних договорів, розподілу житла та ін. (Тарасенко, 2018). Усе це вимагає підвищеної уваги до кваліфікації вже діючих депутатів місцевих рад, та підготовки до депутатської діяльності найбільш активних членів територіальної громади – формування їх інтегральної компетентності (Серьогін, & Шпекторенко, 2019).

Варто наголосити, що у жовтні 2020 року, за даними ЦВК, в Україні обрано 42349 (з 43122 можливих мандатів) місцевих депутатів (усіх рівнів), серед них депутатів міських рад – 11086, сільських рад – 13669, селищних рад – 10068 (ЦВК, 2020). Це суттєва кількість людей, які не просто мають статус депутата місцевої ради, а й уповноважені впливати на формування регіональної та місцевої політики, представляти інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст та забезпечувати вирішення актуальних проблем їх життєдіяльності.

Можливість і важливість підготовки депутатів до депутатської діяльності передбачена чинним законодавством. Так, стаття 33-1 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» встановлює, що депутат місцевої ради має право на підвищення своєї кваліфікації. Порядок організації підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад визначає відповідна рада.

Разом з тим, усталених практик підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад в порядку, визначеному місцевою радою, в Україні мало. Навчання депутатів місцевих рад визнається необхідною передумовою налагодження взаємодії та партнерських

відносин між депутатами місцевої ради та посадовими особами виконавчих органів, а також засобом підвищення якості рішень, які опрацьовуються та схвалюються місцевою радою. Як правило, заходи з підвищення кваліфікації (формування професійної компетентності) депутатів передбачаються місцевими програмами розвитку та фінансової підтримки органу місцевого самоврядування і часто включають участь депутатів у навчальних заходах, а також заходах з вивчення, аналізу, узагальнення і впровадження вітчизняного та світового досвіду розвитку місцевого самоврядування (Балдич, Гнидюк, & Трутковські, 2019).

Разом з тим, як засвідчують дані досліджень, 60 % складу депутатів змінюється кожного скликання (Балдич, Гнидюк, & Трутковські, 2019). Це, зокрема, підтверджую і результати останніх виборів – до Дніпровської міської ради VIII скликання (жовтень 2020 року), за підсумками виборів переобрано 27 чинних депутатів 7-го скликання, а саме 42 %. З одного боку, така статистика обумовлює питання щодо доцільності вкладання коштів у навчання діючих депутатів, а, з іншого, вимагає виваженої політики щодо підготовки новообраних представників депутатського корпусу до здійснення ними функцій та повноважень, пов'язаних із представництвом інтересів територіальної громади. Усе це актуалізує питання самоосвіти депутатів як інструменту формування та підвищення їх інтегральних компетентностей.

Аналіз дослідження та публікацій. Становлення та розвиток інформаційного суспільства обумовили формування так званої «економіки знань», що, у свою чергу, актуалізувало питання самоосвіти особистості як певного стилю сучасного життя, поведінки, навіть, способу існування. Ця теза особливо актуальна для професій, які безпосередньо пов'язані з виробленням та поширенням знань, їх постійними використанням у професійній діяльності, у тому числі й державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, громадських активістів та депутатів рад різних рівнів. Саме тому, питання самоосвіти є предметом наукових досліджень представників досить широко-

го кола наукових галузей. Так, у державному управлінні, теоретична та прикладні аспекти самоосвіти у контексті розвитку професіоналізму державних службовців розглядали у своїх роботах О. Брайченко, В. Вікторов, Н. Калашник, Н. Коваль, Н. Протасова, Л. Михайлишин, та ін. Не зважаючи на те, що проблеми формування та розвитку інтегральної компетентності депутатів місцевих рад розкриваються у публікаціях Н. Гончарук, С. Серьогіна, Л. Прудіус, І. Шпекторенка та ін., у науковій літературі не досліджено роль самоосвіти у цих процесах.

Це обумовлює мету даної статті – визначити і обґрунтувати проблеми та перспективи самоосвіти як інструменту розвитку інтегральної компетентності депутатів місцевих рад.

Результати дослідження. Самоосвіта визнається одним із найбільш ефективних напрямів розвитку професійної компетентності, професіоналізму, професійної мобільності, що зумовлює наступність, послідовність післядипломної освіти, підвищення кваліфікації публічних службовців (Протасова, 2005; Коваль, 2018),

Крім того, самоосвіта не лише дозволяє отримати індивіду нові знання, новий досвід вирішення проблем, а й більш повно розкрити свій духовний, інтелектуальний потенціал, розширити власний світогляд і реалізувати приховані, на перший погляд, здібності. Дослідження науковців доводять, що пересічна людина у своєму особистому житті, професійній діяльності та при здійсненні соціальної взаємодії розвиває тільки 10 % своїх прихованих розумових здібностей, інші залишаються нею не реалізованими. Досвід показує, що задіяти їх можливо передусім за рахунок самоосвіти і бажання самого індивіда пізнати непізнане (Коваль, 2018). Разом з тим, у контексті формування інтегральної компетентності депутатів місцевих рад, вона взагалі стає одним з основних методів отримання знань та формування відповідних вмінь і навчочок.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що єдиного визначення поняття «самоосвіта» не існує. Так, наприклад, найбільш популярними є наступні визначення:

– М. Касьяненко визначає самоосвіту як цілеспрямований процес самостійного оволодіння цілісною системою знань та вмінь,

поглядів і переконань, прогресивним досвідом у певній сфері діяльності під впливом особистих і суспільних інтересів (1988);

– академік С. Гончаренко визначає самоосвіту як освіту, яку отримує людина у процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання у стаціонарному навчальному закладі, зокрема, він зазначає, що «Самоосвіта – самостійна освіта, отримання системних знань у певній галузі науки, техніки, культури, політичного життя та ін., яка передбачає безпосередній інтерес особистості в органічному поєднанні із самостійністю у вивченні матеріалу» (1997).

У контексті нашого дослідження слід зазначити, що у «Положенні про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» самоосвіта визначається як «самоорганізоване здобуття учасниками професійного навчання певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, дозвіллям». Вона може здійснюватися у формі участі у конференціях, науково-практичних конференціях, фахових семінарах, тренінгах, майстер-класах, курсах з оволодіння практичними навичками тощо (Положення, 2019).

Як засвідчують наукові дослідження, перші спроби створити класифікацію видів самоосвіти були зроблені ще в XIX ст. (Калашник, 2012). У сучасному світі проблема самоосвіти постає як одна з найбільш актуальних. На кожному етапі його розвитку, у міру вдосконалення системи освіти, процесів навчання і виховання з'являються нові аспекти цієї проблеми, пов'язані передусім зі зміною змісту, постановкою актуальних завдань і розширенням кола суб'єктів самоосвіти. При цьому слід враховувати той факт, що, як стверджує педагогічна наука, в процесі навчання з лекційного курсу засвоюється слухачами лише 20 % інформації, з використанням наочних форм викладання – 40–50 %, а з використанням самостійної роботи – до 80 % (Вікторов, 2007, с. 69).

Як ми вже наголошували, соціальні трансформації, зумовлені переходом до інформаційного суспільства, актуалізують

проблему становлення нової парадигми освіти, що характеризується перенесенням акцентів з освітньої діяльності саме на самоосвітню. Саме тому, доцільно дослухатися до Н. Коваль, яка розглядає наступні причини підвищення ролі самоосвіти на сучасному етапі суспільного розвитку (2018):

- інформаційне суспільство базується на виробництві нового знання, його широкому поширенні й споживанні;

- у новому інформаційному способі розвитку джерело ефективності праці (управління, публічного службовця, в т.ч. й депутата місцевої ради) полягає в технології генерування знань, оброблення інформації та символічній комунікації;

- знання є невичерпним ресурсом на відміну від природних і людських. Реорганізація виробництва і поширення знань, зміна видів комунікації дозволяє перетворити великі масиви інформації на ефективні знання;

- індивідуально-особистісний процес перетворення інформації в знання (самоосвіта) стає провідним видом діяльності публічного службовця в інформаційну епоху;

- в інформаційному суспільстві різко зростає роль освіти, що забезпечує отримання нового знання і навчає людину навичкам самоосвіти;

- соціальна структура інформаційного суспільства характеризується високою питомою вагою груп, безпосередньо пов'язаних із процесами виробництва, розподілу і споживання інформації;

- провідним видом діяльності в інформаційному суспільстві є робота з інформацією, яка за своєю природою є різновидом самоосвіти (Коваль, 2018; Шуклина, 2004, с. 63).

Важливим є визначення мети самоосвіти як засобу формування інтегральної компетентності депутатів місцевих рад. У цьому контексті хотілось би навести класифікацію цілей самоосвіти, запропоновану Калашник Н.С. (2012):

- самоціль – діяльність, предмет або інформація провокують і створюють мотиви освоєння знань (наприклад, освоєння персонального комп'ютера, нових комп'ютерних програм обліку та звітності, ознайомлення з вимогами якогось нормативного документа тощо);

- попутна самоосвіта – у ході цілеспрямованої діяльності особа дізнається якусь

нову інформацію чи набуває умінь, що дозволяє їй використовувати ці знання та вміння в подальшому (наприклад, засвоєння навиків швидкочитання або розвиток загальних комунікативних навичок, розвиток логіки в ході навчання гри в шахи тощо);

- цілеспрямована самоосвіта, пов'язана з тим, що особистість/професійна група сама ставить собі мету в певній сфері діяльності. Ця мета визначає подальші кроки, пошук засобів для реалізації мети, самостійність у постановці завдань та вирішенні їх, самооцінку у визначенні результатів поставлених завдань (Калашник, 2012).

Специфіка депутатської діяльності обумовлює те, що усі запропоновані вище цілі самоосвіти можуть мати місце. Слід наголосити, що цілі та зміст самоосвіти депутатів місцевих рад визначається індивідуальними потребами кожного учасника освітнього процесу, які обумовлюються їх особистим та професійним досвідом, специфікою розвитку тієї чи іншої території, об'ємом та спеціалізацією депутатських повноважень, та ін. Вони можуть бути як самодостатніми (пов'язаними з виконанням конкретних депутатських функцій та вирішенням конкретних проблем місцевого розвитку), так і мати більш комплексний характер (наприклад, розвиток комунікативних навичок, оволодіння цифровими компетентностями, тощо), що не обмежується лише депутатською діяльністю.

Аналізуючи основні форми самоосвіти як складової формування інтегральної компетентності депутатів місцевих рад, можна відзначити наступні, найбільш традиційні з них:

- самостійна робота з літературою, аудіо та відео матеріалами, прослуховування відкритих лекцій, тощо;

- проходження спеціалізованих та загальних курсів підвищення кваліфікації, різноманітних тренінгів, із залученням викладачів, тьюторів, тренерів, тощо.

Величезну роль при цьому відіграють формалізовані види освіти. Їх значення у контексті забезпечення розвитку самоосвіти відзначає І. В. Шпекторенко (2006). Зокрема, це: самоосвіта під час здобуття вищої освіти; самоосвіта для вступу до аспірантури й навчання у ній; самоосвіта для власних або професійних потреб, та ін..

Особливу роль у процесі самоосвіти публічних службовців, на думку Г. Коваль, відіграють центри підвищення кваліфікації (2018). Їх основні завдання при цьому:

- формування гнучких перспективних і поточних графіків самоосвіти на основі аналізу потреб у навчанні державних службовців і персоніфікованого контролю за його здійсненням з боку керівників органів виконавчої влади;

- підготовка пропозицій до програм самоосвіти на основі загальнодержавних, єдиних стандартів і професійно-кваліфікаційних вимог до посад державних службовців (особливо функціональної та галузевої складових змісту навчання), вимог регіону з використанням моделей змісту навчального плану та його розподілу за тижнями навчання;

- шляхом ширшого застосування самоосвіти забезпечувати перехід від ознайомчої, інформативної форми навчання слухачів до діяльної, пошукової, інтерактивної;

- максимальне врахування в навчально-методичному забезпеченні самоосвіти особливостей та специфіки раніше отриманої слухачами освіти;

- використання професійного досвіду кожного учасника навчального процесу;

- визначення змісту діяльності відповідно до проблематики самоосвіти, що пов'язана з початковою підготовкою, професійним досвідом, останньою посадою службовця, який перебуває на навчанні, з його індивідуальними освітніми потребами;

- організація самоосвіти (коли потрібно) на основі аналізу конкретних випадків і ситуацій. Усе це справедливо і для визначення ролі центрів підвищення кваліфікації у самоосвіті місцевих депутатів.

Крім того, досить часто самоосвітня діяльність депутатів може передбачати певну науково-дослідницьку роботу щодо реалізації своїх індивідуальних та професійних потреб, засвоєння теоретичних знань та практичну апробацію особистих професійних надбань. Вона може бути як індивідуальною, так й індивідуально-груповою, що уможливорюється формуванням певних творчих груп «за інтересами», їх кооперацією у процесі підвищення кваліфікації, а також здійснення обміну досвідом, що також є однією зі складових самоосвіти.

Досить часто функціональне навантаження щодо забезпечення самоосвіти депутатського корпусу місцевих рад бере на себе громадський сектор.

Важливою сучасною складовою самоосвіти є навчальні тренінги, ділові ігри, тощо. Цікавим, у цьому контексті, є досвід здійснення самоосвіти за допомогою методики «Edutainment».

«Edutainment» або ігрове навчання – це форма навчального процесу в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду у всіх його проявах: знаннях, навичках, уміннях, емоційно-оціночній діяльності. В даний час часто називається едьютейнментом (англ. Edutainment), яке означає освітні розваги або навчання за допомогою розваги («Edutainment», 2019).

Використання методики «Edutainment» може значно підвищувати ефективність навчального процесу, оскільки надає можливість візуалізувати, досліджувати, експериментувати, формувати нові ідеї і концепції, а також переформатовувати старі. Є. Ю. Кармалова та А. А. Ханкеева (2018 рік) виділяють наступні специфічні ознаки даної технології навчання: захоплення – ініціює розвиток нових навичок та нових знань; ситуація розваги знімає нервову напругу та мотивує до освітньої діяльності; гра – є універсальним навчальним інструментом; застосування сучасних технологій (аудіо та відео матеріалів, елементів гри в мультимедійному форматі, тощо).

У контексті застосування інноваційних підходів до здійснення самоосвіти депутатами місцевих рад, слід зазначити, що цифрові технології поступово стали невід'ємною частиною усіх сфер нашого буття, у тому числі й – політичного. Сучасні тренди «цифрової держави», «держави у смартфоні» є окремими виявами імплементації концепцій е-уряду та е-демократії і безпосередньо пов'язані з інституалізацією «віртуальної реальності» у соціальній сфері, її «реалізацією», серед іншого й у публічному управлінні. Світовий цивілізаційний поступ засвідчує невідворотність вказаних процесів і ставить перед національними та регіональними урядами нові завдання. Не залишаються осторонь і локальні спільноти – територіальні громади.

Нові сучасні тенденції цифровізації та віртуалізації публічного управління неминуче виявляються на місцевому рівні висуваючи відповідні вимоги як до посадових осіб місцевого самоврядування, так і до депутатського корпусу. Пріоритетне місце при цьому відводиться саме оволодінню ними відповідними цифровими навичками.

Слід значити, що з одного боку цифрові компетентності депутатів місцевих рад можуть бути метою самоосвіти представників депутатського корпусу, а з іншого, наявність у них таких навичок, їх розвиненість відкривають нові можливості для самоосвітньої діяльності із застосування цифрових інструментів.

Мережа Інтернет – є актуальною сучасною платформою для роботи депутата місцевої ради. У літературі докладно аналізуються окремі можливості, які вона надає. Серед них, зокрема, ведення персонального веб-сайту, особистого блогу, ютуб-каналу, сторінки у соціальних мережах (Руснак, 2016). За їх допомогою депутати можуть реалізувати або підвищити свій лідерський потенціал, налагодити діалог з громадськістю, інформувати населення про свою роботу, реалізувати принципи підзвітності та прозорості, тощо. Разом з тим, Інтернет – це ще й платформа для навчання, де депутат місцевої ради може отримати потрібну йому інформацію щодо вирішення тієї чи іншої проблеми, ознайомитися з існуючим вітчизняним та зарубіжним досвідом, підвищити свою компетентність та фаховість у питаннях, що його цікавлять.

В Україні існує декілька освітянських інтернет-платформ, які містять безплатні, високоякісні онлайн-курси, що сприяють задоволенню потреб громадян щодо особистісного та професійного зростання: Prometheus, Edera, ВUМonline, Moodle, Wisecow, та інші. Це не всі приклади можливостей для самоосвіти депутатів місцевих рад на базі мережі Інтернет. Слід зазначити, що така самоосвіта із застосуванням технологій дистанційного навчання забезпечує:

- доступність освіти через просту процедуру реєстрації їх на інтернет-платформі;
- проходженню навчання без відриву від основної роботи;
- можливості проходження курсу у будь-який час, який вибирає слухач;
- велику варіативність навчання, що до-

сягається модульною конструкцією навчальних планів та дистанційних курсів;

- можливістю вільного вибору слухачами послідовності та порядку вивчення матеріалу;
- економію грошових коштів та витрат на транспорт завдяки відсутності очних занять (Гуменна, 2019, с. 69–72).

Натомість е-урядування, е-документообіг, е-послуги, е-взаємодія з громадянами – стали важливими складовими діджиталізації публічного управління, а, отже, формування відповідних навичок є обов'язковим для народних обранців усіх рівнів. Поширеними інструментами електронної демократії, які застосовуються сьогодні в Україні як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні, є електронні петиції, електронні звернення, електронні бюджети участі та електронні консультації. Спілкування у мережі реалізується через використання електронних скриньок, месенджерів, соціальних мереж.

Слід зазначити, що пандемія коронавірусу істотно вплинула не лише на економічне та соціальне життя усього суспільства. Вона обновила інституалізацію нових комунікаційних форм на базі цифрових технологій, які уможливають формальне та неформальне спілкування в дистанційному форматі в режимі реального часу. Це ж стосується й роботи депутатського корпусу. Більшість місцевих рад внесли зміни до своїх регламентів роботи весною 2020 року щодо проведення пленарних засідань рад (а також засідань постійних комісій) дистанційно.

Разом з тим, слід враховувати: розвиток інформаційного суспільства передбачає, що віртуальна реальність поступово стає невід'ємною частиною нашого існування. При цьому варто наголосити, що мова йде не стільки про технічні аспекти її розуміння, скільки про соціальні. Беззаперечним є той факт, що Інтернет, який власне і уможливорює формування віртуальної соціальної реальності, є важливим засобом соціалізації людини, платформою для віддаленого спілкування, обміну інформацією, досвідом, ідеями. Він дає можливості об'єднуватися заради проведення спільних дій і реалізації суспільно-значущих проєктів (різноманітні краудсорсінгові платформи), здійснювати соціальну підтримку, залучатися до політичних дискусій тощо.

Слід зазначити, що останнім часом, ключове значення у освіті, у тому числі й професійній, займають інформаційно-комунікаційні технології, які розвиваються на базі технологічного забезпечення «SMART». Це абревіатура для самостійної, мотивованої, адаптивної, збагаченої ресурсами, із залученням вбудованих технологій (Self-directed, Motivated, Adaptive, Resource-enriched, Technology embedded) освіти. Цим уможливується вихід до нового шляху динаміки, що забезпечують smart-економіка, smart-освіта, smart-суспільство, здатні до реакції на наявність глобальних змін у світовій системі та відповідності до тенденцій, які диктує технологічна революція. Громадяни, що утворюють smart-суспільство, навчаються упродовж всього процесу життєдіяльності, продукуючи інноваційні ідеї, шукаючи разом із представниками влади як можна розв'язати соціальні проблеми, стаючи громадянами світової спільноти. Ключовим завданням сучасного smart-навчання є – створити гнучке та відкрите середовище освіти: гаджети, відкриті освітні ресурси, система їх управлінського процесу. Розвитком smart-навчання передбачаються: 1) розроблені і запроваджені цифрові підручники; 2) онлайн-класи і електронна система оцінки знань; 3) широке застосування освітнього ресурсу в інтересах громадськості; 4) підвищення освітнього рівня, що полягає етиці застосування ІКТ, щоб розв'язати пов'язані з ІКТ соціальні проблеми; 5) зростання кваліфікаційного рівня вчительського складу для того, щоб ширше застосовувати smart-освіту; 6) формування бази навчальних послуг та ін. (Качан, 2018). Усе це корелюється з основними сучасними трендами у навчанні, які ще у 2012 році були озвучені на сторінках видання Forbes (Левин, 2012), серед яких, зокрема, дистанційна освіта, персоналіфікація навчання, гейміфікація, інтерактивні підручники, застосування відеоігр. Розвиток «SMART»-освіти є перспективним напрямом удосконалення самоосвіти депутатів місцевих рад, оскільки поєднує в собі як формальну, так й інформальну освіту. Її фундаментом є саме навички самоосвіти – здатність визначати свої освітні потреби, формулювати мету самоосвіти та на основі цього формувати індивідуальну освітню (у даному контексті – «самоосвітню») траєкторію, уміння самостійно визначити зміст та джерела навчання, обирати найбільш прий-

нятні інструменти для цього, тощо. Перевагами «SMART»-освіти у контексті самоосвіти депутатів місцевих рад є можливість створення особистого освітнього контенту, його багатоаспектність та безпервність оновлення змісту, мотивація до подальшого розвитку професійної компетентності.

Висновки. Таким чином, систематична самоосвіта є важливим і ефективним інструментом формування інтегральної компетентності депутатів місцевих рад. Характеризуючи її, слід зазначити, що:

– по-перше, самоосвіта є індивідуальною формою підвищення кваліфікації (формування професійних компетентностей) депутатів місцевих рад,

– по-друге, вона є конкретно-особистісно обумовлена, тоб то форми, зміст, самоосвіти визначаються початковим базовим рівнем освіти суб'єкту самоосвіти (депутата місцевої ради), його професійною спрямованістю, колом депутатських повноважень та інтересів, особливостями та рівнем представницького органу влади, до якого він входить (локальний – місто, село, селище; районний, обласний), індивідуальними рисами характеру, тощо;

– по-третє, самоосвіта істотно відрізняється від формальної освіти (хоча на практиці вони є взаємообумовлені) та підвищення кваліфікації, оскільки, досить часто, носить поза інституційний характер;

– по-четверте, самоосвіта передбачає певну безперервність, хоча й може відзначатися різним темпом роботи над засвоєнням нових компетентностей;

– по-п'яте, важливою складовою самоосвіти є її творчий характер, орієнтованість на застосування креативних, інноваційних підходів не лише у навчанні, а й застосуванні засвоєних знань;

– по-шосте, самоосвіта, серед іншого, є важливою складовою самоактуалізації особистості, передумовою її самореалізації.

До основних форм самоосвіти депутатів місцевих рад слід віднести:

– традиційні: самостійна робота з літературою, аудіо- та відеоматеріалами, прослуховування відкритих лекцій, тощо; проходження спеціалізованих та загальних курсів підвищення кваліфікації, різноманітних тренінгів, із залученням викладачів, тьюторів, тренерів, тощо;

– інноваційні: самоосвіта на базі освітніх інтернет-платформ, використання ігрових технологій («Edutainment»), тощо. Важливим сучасним напрямом розвитку освіти загалом є SMART-освіта, яка ґрунтується на засадах самоосвіти й передбачає відносно безперервність («освіта впродовж життя»), персоналізацію (формування індивідуальної цілі та змісту освіти, самостійний пошук джерел навчання), можливість створення особистого освітнього контенту, багатоаспектність та мотивація до подальшого професійного зростання.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

«Edutainment» або ігрове навчання – це форма навчального процесу в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду у всіх його проявах: знаннях, навичках, уміннях, емоційно-оціночній діяльності. Empire ENGLISH SCHOOL. 2019. URL: <https://englishempire.com.ua/uk/metodykaedutainment/>.

Балдич Н., Гнидюк Н., Цезарій Трутковськи. Дослідження навчальних потреб представників органів місцевого самоврядування в Україні: аналітичний звіт. Квітень 2019. URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/TNA_Ukraine-2018-2019-Final-Report_ukr_F.pdf.

Вікторов В. Г., Шпекторенко І. В. Самоосвіта державних службовців у навчанні за Професійною програмою підвищення кваліфікації : навч.-метод. посіб. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2007. 38 с.

Гончаренко С. У. Самоосвіта. *Український педагогічний словник*. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

Гуменна К. Інтернет-платформи для розвитку цифрових компетенцій державних службовців в Україні. *Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених (Київ, 22 лист. 2019 р.). Київ : НАДУ, 2019. С. 69–72

Калашник Н. С. Класифікація форм самоосвіти державних службовців. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2012. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2012_2_32.

Касьяненко М. Д. Самостоятельная работа студента : учеб. пособие для слушателей ФПК вузов. Киев : УМК ВО, 1988. 280 с.

Качан Я. В. Впровадження інноваційних технологій у підготовці публічних службовців. *Державно управлінські студії*. 2018. № 8 (10). URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/Kachan-YA.V.-Innov.-tekhno.pdf>.

Климнюк В. С. Віртуальна реальність в освітньому процесі. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2018. № 2(56). С. 207–212.

Коваль Г. В. Самоосвіта як ефективний напрям розвитку професіоналізму державного службовця. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. URL: http://el-zbirm-du.at.ua/2018_2/34.pdf

Левин М. Как технологии изменят образование: пять главных трендов. *Forbes*. URL: <https://www.forbes.ru/tehnobudushchee/82871-kak-tehnologii-izmenyat-obrazovanie-pyat-glavnyh-trendov>.

Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 № 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text>.

Протасова Н., Брайченко О. Самоосвіта як чинник розвитку професіоналізму державних службовців. *Навчальний процес у закладах системи перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів: досвід та проблеми* : зб. наук. та наук.-метод. пр. ; кол. авт.; за заг. ред. В. І. Лугового, В. Г. Понеділко. Київ : НАДУ, 2005. Вип. 2. С. 52–64.

Руснак Б. Місцеве самоврядування в Україні: теорія і практика. *Посібник для депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів*. 2016. С. 253–259. URL: http://cvu.od.ua/db_pic/images/files/file_1488396394.6047.pdf

Серьогін С. М., Шпекторенко І. В. Структура інтегральної компетентності депутатів місцевих рад України. *Публічне управління та адміністрування: теорія та практика*. 2019. № 1 (21). URL: [http://www.drdu.dp.ua/zbirnik/2019-01\(21\)/18.pdf](http://www.drdu.dp.ua/zbirnik/2019-01(21)/18.pdf)

Тарасенко Т. М. Відповідальність депутатів місцевих рад в контексті розвитку місцевої та регіональної демократії. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2018. № 1 (19). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2018_1_16

Центральна виборча комісія. Місцеві вибори України. 2020. *Офіційний веб-портал*. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pm002pt001f01=695pt00_t001f01=695.html.

Шпекторенко І. В. Розробка технології особистісно-орієнтованої освіти державного службовця. *Актуальні проблеми державного управління*. Вип. 3 (27). ОРІДУ НАДУ, 2006. С. 193–198.

Шуклина Е. А. К новой парадигме образования XXI века: от образования к самообразованию. *Образование и общество*. 2004. № 3 (26). С. 3–67.

REFERENCES

- «Edutainment» abo ighrove navchannja – ce forma navchaljnogho procesu v umovnykh sytuacijakh, sprjamovana na vidtvorenja i zasvojenja suspiljnogho dosvidu u vsikh jogho projavakh: znannjakh, navychkakh, uminnjakh, emocijno-ocinochnij dijajnosti ["Edutainment" or game learning – is a form of learning process in conditional situations, aimed at reproducing and mastering social experience in all its manifestations: knowledge, skills, abilities, emotional and evaluative activities]. (2019). Empire ENGLISH SCHOOL. Retrieved from <https://englishempire.com.ua/uk/metodykaedutainment/> [in Ukrainian].
- Baldych, N., Ghnydjuk, N., & Cezarij Trutkovs'kyj. (2019, April). Doslidzhennja navchaljnykh potreb predstavnykiv orghaniv miscevogho samovrjaduvannja v Ukraini: analitychnyj zvit [Research of educational needs of representatives of local governments in Ukraine: analytical report]. Retrieved from http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/TNA_Ukraine-2018-2019-Final-Report_ukr_F.pdf [in Ukrainian].
- Viktorov, V. Gh., & Shpektorenko, I. V. (2007). *Samoosvita derzhavnykh sluzhbovciv u navchanni za Profesijnuju prohramoju pidvyshhennja kvalifikaciji [Self-education of civil servants in training according to the Professional program of advanced training: teaching method. way]*. Dnipropetrovsk: DRIDU NADU [in Ukrainian].
- Ghoncharenko, S. U. (1997). *Samoosvita. Ukrajins'kyj pedagogichnyj slovnyk [Self-education. Ukrainian pedagogical dictionary]*. Kyiv: Lybidj [in Ukrainian].
- Ghumenna, K. (2019). Internet-platformy dlja rozvytku cyfrovnykh kompetencij derzhavnykh sluzhbovciv v Ukraini [Internet platforms for the development of digital competencies of civil servants in Ukraine.]. Proceedings of II All-Ukrainian Scientific and Practical Conference: *Teorija ta praktyka publichnogho upravlinnja ta administruvannja u XXI storichchi – Theory and practice of public administration in the XXI century*. (pp. 69–72). Kyiv: NADU [in Ukrainian].
- Kalashnyk, N. S. (2012). Klasyfikacija form samoosvity derzhavnykh sluzhbovciv [Classification of forms of self-education of civil servants]. *Publichne administruvannja: teorija ta praktyka – Public administration: theory and practice*, 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2012_2_32 [in Ukrainian].
- Kas'janenko, M. D. (1988). *Samostojatel'naja rabota studenta : ucheb. posobie dlja slushatelej FPK vuzov [Independent student work: textbook. manual for students of FPK universities]*. Kiev: UMK VO [in Russian].
- Kachan, Ja. V. (2018). Vprovadzhennja innovacijnykh tekhnologij u pidgotovci publichnykh sluzhbovciv [Introduction of innovative technologies in training of public servants]. *Derzhavno upravlins'ki studiji – Public administration studies*, 8 (10). Retrieved from <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/Kachan-YA.V.-Innov.-tekhmol.pdf> [in Ukrainian].
- Klymnjuk, V. Je. (2018). Virtualjna realnistj v osvittjomu procesi [Virtual reality in the educational process]. *Zbirnyk naukovykh pracj Kharkivskogho nacionaljnogho universytetu Povitrijanykh Syl – Collection of scientific works of Kharkiv National University of the Air Force*, 2(56), 207–212 [in Ukrainian].
- Kovalj, Gh. V. (2018). Samoosvita jak efektyvnyj naprjam rozvytku profesionalizmu derzhavnogho sluzhbovcja [Self-education as an effective direction of development of professionalism of the civil servant]. *Teorija ta praktyka derzhavnogho upravlinnja i miscevogho samovrjaduvannja – Theory and practice of public administration and local self-government*, 2. Retrieved from http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/34.pdf [in Ukrainian].
- Levin, M. Kak tehnologii izmenjat obrazovanie: pjat' glavnyh trendov [How technology will change education: five main trends]. *Forbse*. Retrieved from <https://www.forbes.ru/tehnobudushchee/82871-kak-tehnologii-izmenyat-obrazovanie-pyat-glavnyh-trendov> [in Ukrainian].
- On approval of the Regulations on the system of professional training of civil servants, heads of local state administrations, their first deputies and deputies, local government officials and deputies of local councils. No. 106. (2019, February 06). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text>.
- Protasova, N., & Brajchenko, O. (2005). Samoosvita jak chynnyk rozvytku profesionalizmu derzhavnykh sluzhbovciv [Self-education as a factor in the development of professionalism of civil servants]. *Navchaljnyj proces u zakladakh systemy perepidgotovky i pidvyshhennja kvalifikaciji kadrov: dosvid ta problemy – The educational process in the institutions of the system of retraining and advanced training: experience and problems*. (No. 2, pp. 52–64). V. I. Lughovogho, V. Gh. Ponedilko (Eds.). Kyiv: NADU [in Ukrainian].
- Rusnak, B. (2016). *Misceve samovrjaduvannja v Ukraini: teorija i praktyka. Posibnyk dlja deputativ miscevykh rad ta siljs'kykh, selyshhnykh, mis'kykh gholiv [Local self-government in Ukraine: theory and practice. Handbook for deputies of local councils and village, settlement, city mayors]*. (pp. 253–259). Retrieved from http://cvu.od.ua/db_pic/images/files/file_1488396394.6047.pdf [in Ukrainian].
- Serjoghin, S. M., & Shpektorenko, I. V. (2019). Struktura integralnoji kompetentnosti deputativ miscevykh rad Ukrainy [Structure of integral competence of deputies of local councils of Ukraine]. *Publichne upravlinnja ta administruvannja: teorija ta praktyka – Public administration and administration: theory and practice*, 1 (21). Retrieved from [http://www.dridu.dp.ua/zbimik/2019-01\(21\)/18.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbimik/2019-01(21)/18.pdf) [in Ukrainian].

Tarasenko, T. M. (2018). Vidpovidalnistj deputativ miscevykh rad v konteksti rozvytku miscevoji ta rehionalnoji demokratiji [Responsibility of deputies of local councils in the context of development of local and regional democracy]. *Publichne administruvannja: teorija ta praktyka – Public administration: theory and practice, 1 (19)*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2018_1_16 [in Ukrainian].

Centraljna vyborcha komisija. (2020). Miscevi vybory Ukrajiny [Local elections in Ukraine]. *Official web-portal*. Retrieved from https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm002pt001f01=695pt00_t001f01=695.html [in Ukrainian].

Shpektorenko, I. V. (2006). Rozrobka tekhnologhiji osobystisno-orijentovanoji osvity derzhavnogho sluzhbovca [Development of technology of personality-oriented education of a civil servant]. *Aktualjni problemy derzhavnogho upravlinnja – Actual problems of public administration, 3 (27)*, 193–198. ORIDU NADU [in Ukrainian].

Shuklina, E. A. (2004). K novoj paradigme obrazovaniya HHI veka: ot obrazovaniya k samoobrazovaniju [To the new paradigm of education of the XXI century: from education to self-education]. *Obrazovanie i obshestvo – Education and society, 3 (26)*, 3–67 [in Ukrainian].

Лола Вікторія

Кандидат наук з державного управління
Дніпропетровський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України

Email: vikalolag@gmail.com

Lola Victoria

Candidate of Public Administration
Dnipropetrovsk Regional Institute for Public
Administration National Academy for Public
Administration under the President of Ukraine

Цитування: Лола, В. (2020). Самоосвіта як складова підвищення інтегральної компетентності депутатів місцевих рад. *Аспекти публічного управління, 8(6)*, 140–150. doi: 10.15421/1520113

Citation: Lola, V. (2020). Samoosvita yak skladova pidvyshchennia intehralnoi kompetentnosti deputativ mistsevykh rad [Self-education as a component of increasing the integral competence of members of local councils]. *Public administration aspects, 8(6)*, 140–150. doi: 10.15421/1520113

Стаття надійшла / Article arrived: 20.11.2020

Схвалено до друку / Accepted: 24.12.2020